

**ЛІКУВАННЯ
ЗПТ,
ВЛК
ТА
МОБІЛІЗАЦІЯ**

**Відповіді
та корисні
поради
для пацієнтів
ЗПТ**

**Увага! Матеріал підготовлений
з інформаційною метою на основі
чинного законодавства України
та спрямований на роз'яснення
прав пацієнтів замісної
підтримувальної терапії (ЗПТ)
у взаємодії з ТЦК та СП
та військово-лікарськими
комісіями (ВЛК)
в умовах воєнного стану.**

ЗПТ у Силах оборони України.

Випадки мобілізації пацієнтів ЗПТ фіксувалися ще з 2022 року. Поступово таких фактів ставало більше, а з другої половини 2025 року набули характеру системної проблеми.

Стаття 49 Конституції України гарантує кожному громадянину **право на охорону здоров'я і безоплатну медичну допомогу в державних/комунальних закладах.**

При цьому п. 8 ст. 4 Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» гарантує наркозалежним особам (незалежно від місця їх перебування) **можливість отримання лікування замісної підтримувальної терапії.**

Чинне законодавство України не містить будь-яких обмежень або заборон стосовно забезпечення лікування ЗПТ для військовослужбовців. У той же час наявні нормативні регулювання навіть **не передбачають можливості несення військової служби наркозалежними особами в умовах прийому ними лікарських наркотичних засобів на регулярній/щоденній основі.** Тож не дивно, що на відміну від нормативно затвердженого порядку забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії у пенітенціарній сфері, на п'ятому році дії воєнного стану в Україні жодним чином **не регламентовано порядок забезпечення безперервності ЗПТ для військовослужбовців у Силах оборони України.** Оскільки в якості препаратів ЗПТ використовуються виключно наркотичні лікарські засоби, обіг яких обмежено медичними цілями, на практиці виникають суттєві складнощі в процесі забезпечення безперервності лікування ЗПТ для мобілізованих військовослужбовців. Вони, за

наявної можливості, або продовжують отримувати лікування на базі цивільних медзакладів, або вимушено переривають лікування, що призводить до вкрай негативних наслідків для їх здоров'я або життя. Вказана проблема підриває стабільність військових підрозділів, негативно впливає на боєготовність та обороноздатність держави.

Ситуація по факту:

Протягом 2022-2024 років до національної організації, що представляє інтереси наркозалежних людей – БО «БФ «ВОЛНА» надійшло близько 150 звернень, пов'язаних із порушенням безперервності ЗПТ від мобілізованих пацієнтів-військовослужбовців. У 2025 році було зафіксовано вже близько 250 таких звернень. 115 звернень було отримано лише протягом перших трьох місяців 2026 року!

Національна гаряча лінія з питань наркозалежності та ЗПТ з початку 2026 року зафіксувала чисельні випадки масової мобілізації пацієнтів ЗПТ у Кіровоградській, Харківській, Полтавській, Одеській, Миколаївській областях. Найбільш кричуща ситуація у Кіровоградській області, де протягом двох місяців трапилося переривання лікування у 79 людей. Було підтверджено 3 спроби самогубства на тлі синдрому абстиненції. Опрацьовуючи зазначені кейси, фахівці Національної гарячої лінії надіслали 136 офіційних звернень до відповідальних органів державної влади (для порівняння, протягом всього 2025 Гаряча Лінія відправила 133 звернення).

Відповідно до [офіційної статистики](#)¹ лише протягом грудня 2025 р – лютого 2026 р кількість пацієнтів ЗПТ з числа чоловіків вперше з 2022 року знизилася на майже 800 осіб (з 19,3 тис. до 18,5 тис.). Зокрема, у Кіровоградській області на 186 чоловіків (- 16%), Харківській області на 100 осіб (- 10%), Дніпропетровській - на 148 (-5%), Одеській – на 88 (- 9%).

¹ <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/zalezhnist-vid-psikhoaktivnikh-rechovin/zamisna-pidtrimuvalna-terapiya-zpt/statistika-zpt>

ТРЕБА ЗНАТИ! Остаточне рішення щодо придатності особи до військової служби ухвалюється виключно військово-лікарською комісією.

Основні запитання та відповіді

1. Які законодавчі норми визначають придатність чи непридатність наркозалежних осіб/пацієнтів ЗПТ до військової служби?²

Військово-лікарські комісії (ВЛК) у прийнятті рішення керуються:

- [Конституцією України.](#)

Стаття 65. Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України... є обов'язком громадян України. Громадяни відбувають військову службу відповідно до закону.

- Законом України «[Основи законодавства України про охорону здоров'я](#)»
- Законом України «[Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію](#)»
- Законом України «[Про психіатричну допомогу](#)»
- [Положенням про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України, яке затверджене наказом Міністра оборони України від 14.08.2008 №402 у редакції від 22.08.2025:](#)
  - Додатком 1 до Положення затверджено «Розклад хвороб, станів та фізичних вад, що визначають ступінь придатності до військової служби, служби у військовому резерві військової служби».
  - Додатком 2 до Положення затверджено «Пояснення щодо застосування статей Розкладу хвороб, станів та фізичних вад, що визначають ступінь придатності до військової служби».

² Інформація подана станом на квітень 2026 року. Оскільки регулювання питань мобілізації постійно змінюється, стежте за оновленнями чи зверніться за роз'ясненнями на Гарячу лінію з питань наркозалежності та ЗПТ.

Стаття 15 даного Додатку визначає придатність/ непридатність для осіб з розладами психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин. **При синдромі залежності з активним вживанням та важкими, стійкими психічними розладами особа визнається непридатною до військової служби (ст. 15 пункт А).**

До пункту «А» належать тяжкі психічні розлади, зумовлені зловживанням психоактивних речовин з активною залежністю, а саме: розлади психічної діяльності (затьмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті), які позбавляють особу здатності адекватно усвідомлювати оточуючу дійсність, свій психічний стан і поведінку.

До цієї категорії також належать особи з психічними та поведінковими розладами, різко вираженими змінами особистості з інтелектуально-мнестичними і психотичними порушеннями, **які знаходяться на державній програмі замісної підтримувальної терапії та/або з анамнезом стаціонарного лікування більше 3 років**, змінами в органах-мішенях, що підтверджується результатами певних інструментальних методів дослідження та суттєвими змінами лабораторних показників.

Якщо в ході медичного огляду були виявлені **ознаки розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин** відповідно до діагностичних критеріїв, передбачених галузевими стандартами у сфері охорони здоров'я, то здійснюється **направлення на консультацію до лікаря-нарколога та/або стаціонарне обстеження** лікарями закладів охорони здоров'я комунальної або державної форми власності, які залучаються для проведення медичного огляду, з метою встановлення ступеня залежності. Для верифікації ступеня залежності в рамках обстеження проводиться **токсикологічне дослідження**. Обстеження здійснюється відповідно до Порядку проведення медичного огляду та медичного обстеження осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України від 16 червня 1998 року № 158/417, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 липня 1998 року за № 482/2922, а також згідно з галузевими стандартами у сфері охорони здоров'я.

До пункту «Б» ст. 15 належать психічні та поведінкові розлади, зумовлені згубним вживанням психоактивних речовин, з психічними розладами за відсутності стійкої компульсивної тяги, абстиненції та зміни толерантності до психоактивних речовин при збереженні критичного ставлення до свого стану і поведінки.

Особи, до яких рішенням ВЛК застосовано пункт «Б» ст. 15, визнаються **придатними до служби** у військових частинах забезпечення, ТЦК та СП, ВВНЗ, навчальних центрах, закладах (установах), медичних підрозділах, підрозділах логістики, зв'язку, оперативного забезпечення, охорони.

- Тимчасові психотичні розлади, делірій, що виникли на фоні вживання психоактивних речовин або інших токсичних речовин, які добре піддаються лікуванню з виходом в одужання, компенсацію або астенію, не можуть бути підставою для статті 15.
- Поодинокі або епізодичне вживання психоактивних речовин або інших токсичних речовин без психічних та соматичних розладів також не може бути підставою для застосування статті 15.

ВАЖЛИВО: окремо для уникнення випадків мобілізації пацієнтів ЗПТ було розроблене [«Роз'яснення Департаменту охорони здоров'я Міністерства оборони України щодо визначення придатності до військової служби осіб з розладами психіки внаслідок вживання психоактивних речовин»](#) (від 02.02.2026).

Рекомендуємо роздрукувати/
сфотографувати, завжди мати
при собі і використовувати/
пред'являти, у т.ч. під час
проходження ВЛК!

У документі вказано, що непридатними до військової служби є «категорія залежних з психічними та поведінковими розладами, різко вираженими змінами особистості з інтелектуально-мнестичними і психотичними порушеннями, які знаходяться на державній програмі замісної підтримувальної терапії... Відповідно до вимог Положення **пацієнти, які знаходяться на державній програмі замісної підтримувальної терапії, не підлягають мобілізації відповідно до норм Розкладу хвороб, Положення та висновку ВЛК.»**

ВАЖЛИВО: в особи може бути декілька захворювань, що впливають на її придатність до військової служби (туберкульоз, вірусний гепатит, ВІЛ, наркозалежність тощо), на які варто зважати ВЛК. Тому важливо мати при собі максимально свіжі медичні документи (довідки, висновки тощо) від профільних лікарів комунальних медзакладів щодо усіх захворювань, наявність яких впливає на здатність проходити військову службу.

2. Чому пацієнтів державної програми ЗПТ досі мобілізують?

З досвіду роботи Національної Гарячої Лінії з питань наркозалежності і ЗПТ, окрім пацієнтів замісної терапії, які виявили добровільне бажання проходити військову службу добровільно, **у більшості випадків до війська потрапили пацієнти ЗПТ, які не мали військово-облікових документів або не оновили дані чи мали статус «У розшуку» в додатку «Резерв+».**

У такому разі ТЦК може подати запит до Національної поліції на доставлення особи та складання відповідних документів. Відповідно, особа може бути затримана при перевірці військово-облікових документів працівниками поліції. При цьому не факт, що при ній в цей момент будуть медичні документи (або їх копії), що підтверджують діагноз та статус пацієнта державної програми ЗПТ, які дозволять ВЛК об'єктивно оцінити стан здоров'я та визначити її непридатність до військової служби.

З досвіду звернень на Національну Гарячу Лінію з питань наркозалежності та ЗПТ, якщо чоловіка примусово доставляють на ВЛК після адміністративного доставлення до ТЦК, його часто всупереч об'єктивному стану здоров'я визнають придатним до служби та відправляють до військової частини/навчального центру.

ВАЖЛИВО: обов'язково слід пам'ятати назву медичного закладу, де пацієнт отримує ЗПТ, прізвище, ім'я та по батькові лікаря, а також телефон Національної Гарячої Лінії з питань наркозалежності та ЗПТ 0-800-507-727 (у разі необхідності працівники лінії можуть включитися в комунікацію та спробувати допомогти ВЛК ідентифікувати пацієнта ЗПТ)

Порада пацієнтам ЗПТ! Якщо ще не зробили – оформіть у медзакладі та майте при собі Посвідчення пацієнта ЗПТ.

ЦЕНТР ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я МОЗ УКРАЇНИ

Альянс громадського здоров'я

Додаток ЗПТ

Андроїд IOS

Еаціональна Гаряча Лінія з питань наркозалежних та ЗПТ **0 800 507 727**

ПОСВІДЧЕННЯ
пацієнта замісної підтримувальної терапії

3. Чи можливо оновити дані без відвідування ТЦК?

Для того, щоб оновити дані, не обов'язково відвідувати ТЦК. Існує два способи це зробити – через застосунок «Резерв+» та через ЦНАП.

Для оновлення даних через «Резерв+» потрібно

- скачати застосунок;
- авторизуватися з допомогою Банк ID;
- надати дані про електронну пошту, місце проживання, номер телефону;
- отримати електронний військово-обліковий документ.

Оновити дані можна також через Центр надання адміністративних послуг (ЦНАП):

- навідатися до найближчого ЦНАП;
- надати дані адміністратору, який внесе їх в систему «Оберіг»;
- отримати Витяг з печаткою про оновлення даних.

4. Як отримати направлення на ВЛК?

Направлення на ВЛК потрібне у таких випадках:

- наявність статусу «обмежено придатного»;
- оновлення облікових даних;
- взяття на військовий облік;
- наявність хронічних захворювань.

Отримати направлення на ВЛК можна через додаток «Резерв+», а не лише у ТЦК.

Щоб отримати направлення на ВЛК через додаток «Резерв+», треба:

- зайти в застосунок;
- у розділі «Направлення на ВЛК» обрати пункт «Для визначення придатності для військової служби»;
- перевірити дані та надіслати запит;
- зазвичай протягом 24 годин у додатку з'явиться повідомлення з датою, часом та місцем проходження ВЛК;
- з цим електронним документом потрібно звернутися до вказаного закладу охорони здоров'я.

5. Які аргументи врахує ВЛК?

ВЛК працює не зі скаргами та усними заявами, а з документами.

Тому важливо:

- Мати документ (виписку, довідку), що підтверджує хворобу/діагноз з описом функціональних порушень. Акцент у довідці має робитися саме на потребі в постійній медичній допомозі, у щоденному відвідуванні медзакладу тощо.
- Мати при собі роздруковану копію зазначеного вище Роз'яснення Департаменту охорони здоров'я Міністерства оборони України щодо визначення придатності до військової служби осіб з розладами психіки внаслідок вживання психоактивних речовин

- За можливості завірити довідки нотаріально та носити з собою завірені копії. Оригінали ж краще зберігати вдома з доступом до них рідних/близьких. Це важливо з огляду на наявні випадки знищення або втрати медичних документів на етапі примусового доставлення до ТЦК/ВЛК. Рідним у таких ситуаціях дуже важко отримати дублікати для повторної ВЛК, оскільки медпрацівники обмежені лікарською таємницею і можуть видати документи лише особисто в руки, а людина вже перебуває у навчальному центрі/військовій частині й не може за ними звернутись особисто.
- Якщо мова йде не лише про участь у програмі ЗПТ, то потрібно зафіксувати системність порушень щодо ігнорування стану здоров'я, для цього з приводу основних захворювань варто звернутися за консультацією до сімейного лікаря, пройти консультації вузьких фахівців за його направленням, пройти лікування у стаціонарі.

ВАЖЛИВО: чоловікам з великою кількістю документально зафіксованих хронічних хвороб вірогідність отримати висновок ВЛК про непридатність до військової служби суттєво вища. Тому слід пройти всіх лікарів, щоб мати свіжі довідки, виписки, а історія хвороби має відобразитись в медичних системах (Helsi, eHealth та інші). Якщо для лікування потрібно лягти до стаціонару – не варто відмовлятися, оскільки виписки зі стаціонару, епікриз, результати лікування, довідка про перебування на наркологічному/психіатричному обліку зазвичай мають найбільшу силу для ВЛК.

6. Якими мають бути висновки профільних лікарів, аби їх врахувала ВЛК?

Як свідчить практика, ВЛК дивиться не лише на сам діагноз, а на те, наскільки стійким є порушення функцій організму, а також на те, наскільки свіжими є дані щодо порушення.

Тому виписки, довідки та медичні висновки повинні бути максимально чіткими й конкретними – з вказаним діагнозом відповідно до Міжнародного класифікатора хвороб (МКХ10), де будуть вказані порушення функцій, рекомендації та лікування.

Зважайте на те, що давні довідки, особливо до 2022 року, можуть не врахувати.

Тому, як вже зазначалося, для підтвердження випадків загострень у електронній медичній карті мають бути зафіксовані випадки загострень, стаціонарного лікування або звернень за медичною допомогою.

7. Що робити у разі незгоди з рішенням ВЛК?

Рішення ВЛК можна оскаржити і для цього є терміни та чіткий механізм. Перш за все слід отримати копію постанови (довідки) ВЛК, яка містить інформацію про придатність/непридатність.

Після цього у вас є 30 днів, щоб оскаржити рішення у ВЛК вищого рівня.

Принцип наступний: рішення місцевої ВЛК можна оскаржувати в регіональній (обласній). Рішення регіональної – у центральній ВЛК, також центральна ВЛК може переглянути рішення будь-якої ВЛК, проте на момент підготовки даного матеріалу чимало експертів з теми вказували на її перезавантаженість.

Рішення центральної ВЛК також можна оскаржити, але тільки в суді протягом 3 місяців.

Якщо ж не звертатися до ВЛК вищого рівня, а одразу вирішити оскаржувати рішення ВЛК в судовому порядку, то зробити це можна протягом 6 місяців.

Оскарження рішення ВЛК одразу в суді має як плюси, так і мінуси. Головний плюс – розгляд в суді здійснює незалежний орган, в той час, як ВЛК зацікавлені підтримати попереднє рішення. Серед мінусів – оскарження через суд відбувається довше та вимагатиме додаткових коштів – на оплату послуг адвоката, який підготує адміністративний позов, та сплату судового збору за розгляд справи в суді. Успішним результатом розгляду справи в суді буде скасування рішення ВЛК.

ВАЖЛИВО: процес оскарження не призупиняє мобілізацію/направлення у військову частину, навчальний центр тощо. Тобто, весь період поки триває оскарження рішення ВЛК, найімовірніше людина вже буде нести нести військову службу!

Для того, щоб оскаржити рішення ВЛК у ВЛК вищого рівня, потрібні наступні документи:

- Копія постанови (довідки) ВЛК, яка містить інформацію про придатність/непридатність.
- Результати обстежень (до речі, якщо оскаржується рішення ВЛК у ВЛК вищого рівня, бажано долучити додаткові результати обстежень. Типовою помилкою є йти до ВЛК з тими ж самими паперами, що й першого разу).
- Заява до ВЛК вищого рівня

Зазвичай, після розгляду документів ВЛК вищого рівня направляє людину на повторну ВЛК, а не одразу виносить рішення про придатність/непридатність.

Для оскарження у судовому порядку потрібно звернутися до адвоката, який надасть перелік документів та складе адміністративний позов.

8. Як отримати рішення ВЛК?

Взагалі-то висновок ВЛК має відображатися у застосунку «Резерв+» та автоматично вноситься до системи «Оберіг».

Водночас громадянин має повне право отримати документ (постанову) у паперовому вигляді, оскільки він необхідний для ознайомлення або оскарження.

У разі, якщо постанову не надано, слід подати письмову заяву на ім'я голови ВЛК або керівника ТЦК та СП, або звернутися до адвоката для оформлення адвокатського запиту.

9. Яким чином оскаржити рішення ВЛК, якщо після проходження відразу направляють до навчального центру/військової частини?

Після прибуття в навчальний центр або частину слід подати рапорт з приблизним формулюванням «у зв'язку з погіршенням стану здоров'я (описати власні симптоми), прошу направити мене на медичний огляд ВЛК для визначення ступеня придатності до військової служби».

До рапорта бажано додати максимум (копій) довідок, виписок, що підтверджують не лише наявність захворювання, а й функціональні обмеження.

ВАЖЛИВО:

Подати рапорт можна:

- через застосунок «Армія+»;
- безпосередньо командирі (у цьому випадку рапорт має бути написаний у двох примірниках, один з інформацією про прийняття необхідно залишити у себе). Якщо рапорт не приймають, його слід направити рекомендованим листом з описом вкладення на адресу військової частини.

10. Хто має право на відстрочку від мобілізації та як її оформити?

Перевірте, чи належите ви до категорій громадян, які мають право на відстрочку від військової служби.

- люди з інвалідністю;
- тимчасово непридатні до служби;
- батьки трьох і більше дітей до 18 років;
- батьки дитини з інвалідністю до 18 років;
- батьки повнолітньої дитини з інвалідністю I чи II групи;
- ті, хто має дружину або чоловіка з інвалідністю I чи II групи;
- ті, хто доглядає за батьком або матір'ю з інвалідністю (своїми або чоловіка/дружини);
- жінки та чоловіки, які виховують дитину до 18 років, якщо їхній чоловік або дружина служить у війську;
- студенти денної форми, які здобувають вищий рівень освіти, а також докторанти й інтерни;
- наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники, які викладають і працюють за основним місцем не менш як на 0,75 ставки;
- люди, чий близькі родичі загинули або зникли безвісти під час бойових дій чи під час дії воєнного стану;

- родичі Героїв України, відзначених посмертно за мужність під час Революції Гідності;
- особи, незаконно позбавлені волі через агресію РФ;
- звільнені з полону.

Оформити відстрочку можна онлайн через застосунок «Резерв+» або у ЦНАП.

Щоб оформити відстрочку через «Резерв+» потрібно:

1. Завантажити додаток «Резерв+».
2. Натиснути «...» поруч з ПІБ та обрати «Подати запит на відстрочку».
3. Обрати підставу для відстрочки та перевірити дані.
4. Якщо відповідні відомості є в реєстрах, відстрочка згенерується автоматично.

Через «Резерв+» також можна автоматично продовжувати відстрочку.

Щоб оформити відстрочку через ЦНАП:

1. Потрібно особисто відвідати ЦНАП з паспортом, ідентифікаційним кодом та документами, які дають право на відстрочку.
2. Адміністратор завантажить відповідні документи.

Основним підтвердженням відстрочки є електронний військово-обліковий документ у застосунку «Резерв+».

Якщо немає можливості скористатися застосунком, можна роздрукувати паперову версію. Отримати файл для друку можна:

- у застосунку Резерв+;
- через портал Дія;
- за потреби – звернутися за роздруківкою військового документа до ЦНАП.

ВАЖЛИВО: щоб оформити відстрочку, потрібно спочатку стати на облік.

11. Що робити у разі незгоди з постановою ТЦК та СП про накладення штрафу?

Під час відвідування ТЦК та СП частими є випадки, коли військовозобов'язаному одразу вручають постанову про накладення штрафу і тиснуть на нього, щоб він одразу сплатив такий штраф, та погрожують в разі несплати штрафу численними негативними наслідками.

Інформація про накладення штрафу може з'явитись і в застосунку «Резерв+».

Проте постанову ТЦК про накладення штрафу теж можна оскаржити і для цього також є терміни та чіткий механізм.

Перш за все слід отримати саму постанову ТЦК, яка містить інформацію про причини накладення штрафу, його розмір та дані посадової особи, що винесла постанову.

Правильно: Стаття 289 КУпАП («Строк оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення») прямо встановлює, що скаргу на постанову може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови)

ВАЖЛИВО: в суді можливо оскаржити саме постанову ТЦК (не протокол про адміністративне правопорушення – він є лише проміжним документом, який посадова особа ТЦК складає перед складанням постанови).

Оскарження постанови ТЦК в суді вимагатиме додаткових коштів – на оплату послуг адвоката, який підготує адміністративний позов, та сплату судового збору за розгляд справи в суді.

Успішним результатом розгляду справи в суді буде скасування постанови ТЦК (і відповідно накладеного штрафу).

ВАЖЛИВО: Згідно зі статтею 291 КУпАП, постанова ТЦК набирає законної сили лише після закінчення строку оскарження (10 днів). Якщо ви подали скаргу вчасно, вона не повинна вважатися такою, що набрала чинності. Тобто сплата штрафу на етапі оскарження є неправомірною вимогою.

Для того, щоб оскаржити постанову ТЦК в суді, потрібні наступні документи:

- Постанова ТЦК (без неї просто не буде що оскаржувати, і її копію потрібно буде долучити до позовної заяви).
- Інші важливі для майбутньої судової справи документи (наприклад, письмова довідка з «Укрпошти» про те, що у відповідний період на адресу особи не надходили поштою повістки від ТЦК).
- Скриншоти з застосунок «**Резерв+**» (якщо дані були вчасно оновлені, а штраф виписали за нібито неоновлення).
- Копії військово-облікових документів.
- **Позовна заява** (складена згідно зі ст. 160 КАС України).
- **Квитанція про сплату судового збору** (або документ, що звільняє від сплати). Примітка: У 2026 році судовий збір за подання позову про оскарження постанови (протоколу) ТЦК та СП у справі про адміністративне правопорушення становить 665,60 грн.
- **Копії позову з додатками** для всіх учасників справи (для ТЦК).

Чіткий перелік необхідних для подання позовної заяви до суду документів адвокат зможе визначити після ознайомлення з текстом постанови ТЦК та вивчення всіх інших обставин справи.

12. Що робити у разі незаконної мобілізації пацієнта ЗПТ?

Ситуація з «незаконною мобілізацією» зазвичай стосується випадків, коли наркозалежного пацієнта ЗПТ намагаються мобілізувати з порушенням процедури, у т.ч. за наявності броні, відстрочки, відповідних сімейних обставин). Якщо вашого близького чи родича - пацієнта ЗПТ, незаконно утримують у приміщенні ТЦК та СП, зупинили на вулиці люди у військовій формі, застосували фізичну силу та відвезли у невідомому напрямі, перше, що потрібно зробити, – це зателефонувати на «102» і повідомити про зникнення людини.

Після цього слід також зателефонувати на «гарячу лінію» Міністерства оборони України («1512») і на «урядову гарячу лінію» («1545») та залишити скарги на незаконні дії працівників ТЦК.

0 800 500 442: Гаряча лінія МОУ (функціонує через Урядовий контактний центр).

(044) 454-73-08 (робочий час) / (044) 454-73-03 (неробочий час): Головне управління Військової служби правопорядку (ВСП).

Офіс військового омбудсмена (для подання скарг):

<https://milomb.gov.ua/kontakty>

Електронна пошта: skarha@milomb.gov.ua

За відсутності зворотного зв'язку протягом тривалого часу потрібно з певною періодичністю телефонувати на вищевказані номери та цікавитись про стан розгляду заяви/скарги, а також спробувати дізнатися контакти конкретних осіб (виконавців), які безпосередньо займаються їх розглядом.

Якщо вдалося з'ясувати, працівники якого саме ТЦК здійснили незаконну мобілізацію щодо особи, слід:

а) подати заяву в поліцію за місцезнаходженням такого ТЦК про вчинення кримінальних правопорушень. Наприклад:

- щодо незаконного обмеження/позбавлення волі (якщо людину тримали проти її волі в приміщенні ТЦК, підвалі тощо);
- щодо заподіяння побоїв, тілесних ушкоджень, катування (якщо людину били, залишали без їжі, ліків тощо);
- щодо погрози вбивством (якщо людині погрожували вбивством у разі невчинення нею певних дій/ невідписання певних документів тощо);
- щодо вимагання хабара (якщо вимагали хабар за те, щоб відпустити людину тощо);
- щодо підробки документів (якщо хтось розписався замість людини у повістці та інших документах, які стосуються мобілізації).

Можна заздалегідь скласти письмову заяву, роздрукувати її у двох примірниках, підписати та подати через канцелярію відповідного відділку поліції. Працівник поліції повинен віддати заявнику другий примірник заяви з відміткою про її прийняття.

Також можна прийти безпосередньо у відділок поліції, де його співробітник сам складе заяву зі слів заявника.

За відсутності зворотного зв'язку протягом тривалого часу потрібно з певною періодичністю приходити до відділку поліції та цікавитись про стан розгляду заяви, а також спробувати дізнатися контакт конкретної особи (слідчого), яка безпосередньо займається її розглядом;

б) подати скаргу на ім'я начальника ТЦК, працівники якого вчинили порушення.

За відсутності зворотного зв'язку протягом тривалого часу потрібно з певною періодичністю приходити до ТЦК та цікавитись про стан розгляду скарги.

Якщо в діях співробітників ТЦК та СП наявні ознаки кримінального правопорушення (наприклад, перевищення службових повноважень, незаконне затримання, застосування сили або вимагання хабаря) варто звертатися до Державного бюро розслідувань. Повідомлення про злочин можна подати наступним чином:

1. Електронна пошта: надіслати лист на адресу info@dbr.gov.ua.
2. Гаряча лінія: зателефонувати за номером +38 (044) 300 27 07.
3. Онлайн-форма: заповнити спеціальну форму на офіційному сайті dbr.gov.ua
4. **Поштою:** надіслати рекомендований лист до Центрального апарату (01032, м. Київ, вул. Симона Петлюри, 15) або до відповідного Територіального управління (залежно від регіону події).
5. Особисте звернення до громадської приймальні.

Останнім часом Державне бюро розслідувань (ДБР) дійсно активізувало роботу щодо протидії зловживанням у сфері мобілізації. Оскільки працівники ТЦК та СП є суб'єктами, підслідними саме ДБР, це єдина інстанція, яка може реально притягнути їх до кримінальної відповідальності.

ВАЖЛИВО: процес подання заяв/скарг щодо незаконної мобілізації не призупиняє мобілізацію/ направлення у військову частину, навчальний центр тощо. Тобто, весь період поки триває оскарження рішення ВЛК, людина, яку мобілізували (навіть якщо така мобілізація є незаконною) найімовірніше вже буде нести військову службу!

Для оскарження незаконної мобілізації у судовому порядку потрібно звернутися до адвоката, який надасть перелік документів та складе адміністративний позов.

© Альянс громадського здоров'я, 2026

Текст: Катерина Грицаєнко, БФ «Надія та Довіра»
Павло Скала, Альянс громадського здоров'я
Мирослава Андрущенко, Альянс громадського здоров'я
Олег Димарецький, VOLNa

Експертна підтримка: Тетяна Слабчук, правозахисниця, адвокатка,
координаторка напрямків МГО МГР «ПАРТНЕР»

Верстка: Ольга Миколайчук

Видано за фінансової підтримки МБФ «Альянс громадського здоров'я»
в рамках реалізації програми «Стійка відповідь на епідемії ВІЛ і ТБ
в умовах війни та відновлення України», яка реалізується за підтримки
Глобального фонду.

Альянс
громадського здоров'я